

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

ОЛІЙНИК Світлана Миколаївна

УДК 325.1:341.43

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
РЕАДМІСІЇ ОСІБ**

Спеціальність 12.00.11 – міжнародне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вищому навчальному закладі “Національна академія управління”.

Науковий керівник — кандидат юридичних наук, доцент
РАДЗІВІЛЛ Олександр Анатолійович,
Національний авіаційний університет,
професор кафедри конституційного і
адміністративного права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
ДЕНИСОВ Володимир Наумович,
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького,
завідувач відділу міжнародного права
та порівняльного правознавства;

кандидат юридичних наук
ПОЄДИНОК Ольга Романівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри міжнародного права.

Захист відбудеться “18” лютого 2020 р. о “14” годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.008.04 Національного університету «Києво-Могилянська академія» за адресою: 04070, м. Київ, вул. Сковороди, 2, корпус 9.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Києво-Могилянська академія» за адресою: 04070, м. Київ, вул. Сковороди, 2.

Автореферат розісланий “11” січня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Є. О. Зверєв

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Вільне пересування та обрання собі місця проживання є правами, проголошеними Загальною декларацією прав і свобод людини (стаття 13), а також є закріпленими багатьма міжнародно-правовими актами, схваленими Україною. Для реалізації своїх міжнародних зобов'язань у цій сфері Україна уклала значну кількість угод щодо безвізових поїздок громадян, спрощеного перетинання державного кордону нашої держави, а також з інших питань, що забезпечують вільний міжнародний рух осіб на законних підставах.

Проте загроза нелегальної міжнародної міграції змусила держави обмежувати це право, оскільки неконтрольовані потоки нелегальних мігрантів несуть країнам соціальні, політичні, економічні втрати, а недосконалість міграційного законодавства використовується для незаконного переправлення осіб через державний кордон. Зазначені обставини обумовили закріплення міжнародно-правових механізмів протидії цьому негативному явищу, одним з яких вважається інститут реадмісії осіб.

Рeadмісія осіб вважається новим феноменом як для міжнародного права взагалі, так і для права України зокрема, і його актуалізація обумовлена явним зростанням світових міграційних процесів, для врегулювання яких є потреба в спільних зусиллях міжнародного співтовариства.

Окремі аспекти зазначеної проблеми в різні роки розглядалися в незначній кількості наукових статей чи розділів монографій таких українських дослідників, як: Л. Ананко, Н. Бортник, Т. Гнатюк, О. Гріненко, Ч. Качурець, С. Книш, Я. Костюченко, Ю. Курилюк, З. Макаруха, А. Мота, В. Муравйов, О. Олексів, С. Петреченко, І. Серова та деякі інші.

Зарубіжний досвід щодо дослідження вказаної проблеми представлений значно більшою кількістю праць. Серед них слід відмітити роботи: А. Абашидзе, С. Акімова, Л. Андріченко, Л. Белянської, Д. Бутейле-Паке (D. Bouteillet-Paquet), В. Волоха, К. Жіллад (K. Gillade), Н. Зінченко, П. Кажмеркевич, Ж.-П. Кассаріно (J.-P. Cassarino), С. Каррера (S. Carrega), Є. Кисельової, М. Клячінські (M. Klaczynski), С. Коллінсона (S. Collinson), І. Крузе (I. Kruse), І. Кудашової, Д. Лойши, Ю. Паукової, Т. Пешкової, І. Плюгіної, А. Роїг (A. Roig), Л. Суторміної, Ф. Траунер (F. Trauner), Т. Худдлстон (T. Huddleston), М. Янмир (M. Janmyr), А. Ястребової та деяких інших.

На дисертаційному рівні низка аспектів реадмісії осіб розглянута в працях С. Герасімова «Рeadмісія: конституційно-правові основи повернення незаконних мігрантів до держави їх походження» (2005 р.), Н. Колмана (N. Coleman) «Європейська політика реадмісії. Інтереси третіх країн і права біженців» (2009 р.), О. Кажаєвої «Інститут реадмісії в міжнародному праві» (2014 р.), М. ЖюфFRE (M. Giuffre) «Пошук захисту в Європі: біженці, права людини та двосторонні угоди, пов'язані з реадмісією» (2014 р.), О. Білоконь «Адміністративно-правове регулювання реадмісії в Україні» (2015 р.) та інших.

Різним аспектам проблеми міжнародної міграції на загальнотеоретичному, історичному та інших рівнях присвячували свої праці С. Андрейченко, М. Баймуратов, С. Борнарова (S. Bornaova), В. Буткевич, О. Буткевич, М. Буроменський, В. Василенко, В. Денисов, А. Дмитрієв, О. Задорожній, Н. Камінська, О. Київець, Дж. Клейтон (G. Clayton), М. Кольс (M. Kohls), І. Лукашук, М. Медведєва, С. Мелбі (S. Malby), О. Мережко, М. Микієвич, В. Мицик, В. Олефір, Е. Паолетті (E. Paoletti), Р. Петров, О. Поєдинок, О. Радзівілл, В. Репецький, Ю. Римаренко, К. Савчук, О. Тарасов, Л. Тимченко, Ю. Шемшученко та інші.

Віддаючи належне науковому доробку згаданих дослідників, слід відзначити, що проблема міжнародно-правового регулювання окремих важливих теоретичних і практичних проблем реадмісії осіб залишаються невирішеними або недостатньо розробленими. Крім того, після підписання та ратифікації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014 р.), нашою державою взято на себе зобов'язання щодо повного й ефективного виконання положень Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб, що додатково актуалізує необхідність дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження ґрунтується на положеннях Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18.03.2004 № 1629-IV, виконане в межах напрямів досліджень, передбачених розділом I Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 № 14-10, розділом 2.11 Примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.2018 № 1477, а також науково-дослідною роботою ВНЗ «Національна академія управління» на 2014–2019 роки на тему «Адаптація законодавства і права України до законодавства і права Європейського Союзу» (державний реєстраційний номер 0114U006593).

Тему дисертаційної роботи затверджено рішенням вченої ради ВНЗ «Національна академія управління» (протокол № 6 від 30.10.2014 р.).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у виявленні та розкритті правової природи, особливостей і тенденцій розвитку реадмісії осіб як інституту міжнародного права.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- встановити витоки міжнародно-правового регулювання реадмісії осіб;
- сформулювати поняття реадмісії осіб і розкрити її сутність;
- визначити місце інституту реадмісії осіб у системі міжнародного права;
- встановити відповідність інституту реадмісії осіб основним загальноновизнаним принципам міжнародного права та визначити спеціальні принципи реадмісії осіб;

– з'ясувати коло суб'єктів міжнародних правовідносин у сфері реадмісії осіб та їх об'єкт;

– охарактеризувати структуру і зміст міжнародних договорів у досліджуваній сфері;

– встановити норми українського законодавства, що врегульовує порядок застосування реадмісії осіб;

– сформулювати рекомендації та пропозиції щодо удосконалення міжнародно-правового регулювання реадмісії осіб.

Об'єкт дослідження — міжнародні відносини у сфері приймання-передавання і транзитного перевезення нелегальних мігрантів.

Предмет дослідження — міжнародно-правове регулювання реадмісії осіб.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання, зокрема: використання методів *індукції і дедукції, аналізу і синтезу* дало змогу визначити (від загального до особливого) напрям наукового пошуку та структурно-логічну схему дисертації, а також створити, у процесі синтезу виявлених ознак реадмісії осіб, загальне уявлення про зміст цього явища (підрозділ 1.2); за допомогою *герменевтичного* — удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема «реадмісія осіб», «міжнародно-правовий інститут реадмісії осіб», «принципів міжнародного міграційного права», «Спільні комітети з питань реадмісії» (підрозділи 1.2, 1.3, 2.2, 3.2), а також проаналізовано відповідні норми, витлумачені Комісією міжнародного права ООН (підрозділ 3.3); *діалектичний* метод дав змогу розглянути систему основних загальновизнаних принципів міжнародного права як базис інституту реадмісії осіб і спеціальних принципів цього інституту (підрозділи 2.1–2.2); *історико-правовий* — застосований під час ретроспективного дослідження міжнародно-правового регулювання реадмісії осіб (підрозділ 1.1); *порівняльно-правовий* — використаний для виявлення особливостей імплементації в національне законодавство положень міжнародних договорів про реадмісію осіб (підрозділ 2.4), а також для аналізу договорів, укладених між різними державами світу (підрозділи 2.3); *системно-функціональний та системного аналізу* — дали змогу з'ясувати місце міжнародно-правового інституту реадмісії осіб у системі міжнародного права (підрозділ 1.3) і проаналізувати правову базу, що регулюють реадмісію осіб (усі розділи); *догматичний* — застосований при формулюванні висновків і розробці пропозицій.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням міжнародно-правового регулювання реадмісії осіб.

У результаті здійсненого аналізу теоретичного стану проблеми, її правового регулювання і практики застосування надано пропозиції, сформульовано нові положення й висновки, найбільш значущими з яких є:

уперше:

– сформульовано поняття «міжнародно-правовий інститут реадмісії осіб» як самостійного інституту в системі міжнародного права (частину комплексної галузі міжнародного міграційного права), що являє собою відокремлену сукупність принципів і норм, створених державами та іншими суб'єктами міжнародного права, покликаних регулювати міжнародні відносини у сфері приймання-передавання і транзитного перевезення нелегальних мігрантів;

– визначено роль, місце й поняття Спільних комітетів з питань реадмісії — міжнародних параорганізацій, що утворюються як прояви інституційного договірної механізму міжнародної співпраці держав у сфері реадмісії осіб;

– обґрунтовано доцільність опрацювання універсального договору про реадмісію осіб як правової форми розвитку співробітництва держав у сфері приймання-передавання і транзитного перевезення нелегальних мігрантів;

– розроблено авторську періодизацію утворення і формування міжнародно-правового регулювання інституту реадмісії осіб: 1) стародавній період — середина XVII століття; 2) II половина XVII століття — I половина XIX століття; 3) кінець XIX століття — початок XX століття; 4) II половина XX століття — до цього часу, що відображає органічний взаємозв'язок процесу виникнення та функціонування інституту реадмісії осіб і розвиток відповідної міжнародно-правової договірної бази в цій сфері;

удосконалено:

– поняття «реадмісія осіб» як процедури повернення або транзитного перевезення однією державою та приймання або надання дозволу на транзит іншою державою на підставах і в порядку, встановлених міжнародними угодами про реадмісію (приймання-передавання) осіб, укладених між цими державами, осіб (громадян приймаючої держави, іноземців чи осіб без громадянства), які відповідно до законодавства держави-передавача нелегально прибули, перебувають або проживають на її території;

– підходи щодо визначення спеціальних міжнародно-правових принципів інституту реадмісії осіб: 1) організованого та безпечного повернення нелегальних мігрантів; 2) обмеженої формальності; 3) визначеності строків давності; 4) доказового підтвердження неправомірного прибуття чи перебування на території запитуючої держави; 5) прибуття іноземців чи осіб без громадянства із запитуваної держави або громадянства (підданства) цієї держави;

набули подальшого розвитку:

– підходи щодо розуміння принципів міжнародного міграційного права як визнаних міжнародною спільнотою імперативних основоположних міграційно-правових засад, що в найбільш концентрованому вигляді закріплені в статутних документах і деклараціях міжнародних організацій (передусім ООН та МОМ), та є обов'язковими для дотримання усіма державами — членами цих організацій і гарантовані міжнародними правовими засобами, а також визначають вектор

розвитку норм міжнародного міграційного права та впливають на національні системи міграційного права й законодавства;

– пропозиції щодо ухвалення Міграційного кодексу України як єдиного кодифікованого нормативно-правового акта, що визначатиме основні засади міграційної політики держави, а також інші питання у сфері міграції, включаючи реадмісію осіб.

Практичне значення одержаних результатів. Положення, висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, певною мірою можуть бути враховані в:

правотворчості — під час переговорів щодо узгодження компетентними органами України текстів міжнародних договорів про реадмісію осіб з іншими державами світу (лист Державної міграційної служби України від 26.06.2019 № 11-5086/1-19), а також для вдосконалення деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання правоохоронними органами міжнародних договорів України про реадмісію (лист Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 30.07.2019 № 04-18/12-114);

правозастосовній діяльності — у процесі практичної реалізації компетентними й уповноваженими органами положень міжнародних договорів про реадмісію осіб (лист Адміністрації Державної прикордонної служби України від 19.07.2019 № 0.21-6945/0/6-19-Вих);

навчальному процесі — як навчально-методичний матеріал навчальних дисциплін «Міжнародне право» та «Міграційне право» (акт про реалізацію результатів дисертаційного дослідження в Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького від 27.06.2019 № 100/108; акт упровадження результатів дисертаційного дослідження в навчальний процес у ВНЗ «Національна академія управління» від 22.08.2019 р.);

науково-дослідній сфері — як підґрунтя для подальших наукових досліджень міжнародної міграції.

Апробація результатів дослідження. Результати і висновки дослідження доповідалися на засіданнях кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ВНЗ «Національна академія управління», а також оприлюднені на чотирьох науково-практичних конференціях і симпозіумах: «Міжнародне право: de lege praeterita, instante, futura» (м. Одеса, 2014, 2017 рр.); «IX наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького» (м. Київ, 2016 р.); «Протидія незаконній міграції та торгівлі людьми» (м. Івано-Франківськ, 2016 р.).

Публікації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження висвітлено в 15-ти публікаціях, з них: дев'ять — статті в наукових фахових виданнях України (зокрема три з них включені до міжнародних наукометричних баз даних), одна — стаття в зарубіжному науковому фаховому виданні (м. Мінськ, Білорусь), п'ять — інші публікації.

Структура та обсяг дисертації. Структура дослідження обумовлена предметом, метою, завданнями та логікою дисертаційного дослідження і складається зі вступу, трьох розділів (11 підрозділів), висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок, з них 38 сторінок — бібліографія (395 найменування, у т. ч. 76 — іноземними мовами) та 9 — додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** викладено загальну характеристику роботи, актуальність теми дослідження, значущість наукової проблеми, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, його емпірична база, сформульовано наукову новизну й основні положення, що виносяться на захист, розкрито теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наводиться інформація щодо їх апробації.

Розділ 1 — «Генеza та сутність реадмісії осіб» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Виникнення і розвиток міжнародно-правового регулювання реадмісії осіб» здійснено ретроспективний аналіз низки норм міжнародно-правового характеру, які вміщували в себе положення щодо приймання-передавання нелегальних мігрантів з однієї держави до іншої. Сформовано авторську періодизацію утворення і формування згаданого міжнародно-правового інституту.

Аргументовано, що в X–XI ст. саме на українських теренах існувала доволі розвинена система міжнародних договорів міграційного спрямування. Міждержавні русько-візантійські договори, укладені від імені руського народу великими князями руськими Олегом (911 р.) та Ігорем (945 р.) з візантійськими імператорами Леоном (Олександром, Костянтином) та, відповідно, Романом (Костянтином і Стефаном) відносяться до числа найдавніших відомих міжнародних угод, що містили в собі норми у сфері реадмісії осіб.

Дослідження еволюції міжнародних договорів у зазначеній сфері показало, що тривалий час вони передбачали можливість приймання-передавання здебільшого тільки громадян держав сторін. Лишень після висунення ініціативи про включення до міждержавних стосунків положень реадмісії щодо громадян третіх держав (підтримано на вищому рівні Радою ЄС у 1999 р.) започатковано укладання реадмісійних договорів з обов'язковим зобов'язанням сторін приймати на територію своєї держави громадян третіх держав.

У підрозділі 1.2 «Поняття і значення реадмісії осіб» розкрито особливості міжнародно-правового поняття «реадмісія осіб», надано авторський підхід до його визначення, охарактеризовано його компоненти, а також відмінності від інших схожих інститутів, таких як «депортація», «екстрадиція», «репатріація» і «видворення», що часто невивірено ототожнюються з реадмісією.

Аргументовано, що на відміну від вказаних інститутів реадмісія осіб має притаманну лише їй сукупність особливостей: необхідність встановлення держави, з

якої нелегальний мігрант прибув, і документально це підтвердити; необов'язковість встановлення особи нелегального мігранта (особливо під час прискореної процедури реадмісії осіб); можливість повернення нелегального мігранта не тільки до держави громадянської приналежності, а й також у державу, з якої він прибув.

Піддано сумніву загальноживану позицію про те, що реадмісія осіб є найдієвішим сучасним інструментом чи механізмом протидії нелегальній міграції. Установлено, що її слід розцінювати як один з регуляторів міграційних процесів усередині держави. За наявності укладеної державою відповідної угоди реадмісія осіб є найгуманнішим способом без тривалого утримання в місцях несвободи повертати іноземців чи осіб без громадянства до держави їхнього громадянства чи попереднього перебування.

Підрозділ 1.3 «Місце інституту реадмісії осіб у системі міжнародного права» присвячений характеристиці реадмісії осіб як міжнародно-правового інституту в системі міжнародного права.

Дотримуючись позиції щодо міжгалузевого характеру норм у сфері міграції, визнано реадмісію осіб самостійним інститутом у системі комплексної галузі — міжнародного міграційного права. Проте встановлено, що до структури цього інституту включені норми інших базових галузей міжнародного права, таких як міжнародне право захисту прав людини, міжнародне інформаційне право, право міжнародних договорів тощо, а також норми інших вторинних для неї галузей внутрішньодержавного права (адміністративного, конституційного, інформаційного тощо), що стосуються приймання-передавання або транзитного перевезення осіб.

З урахуванням досліджуваних особливостей запропоноване авторське поняття «міжнародно-правовий інститут реадмісії осіб».

Розділ 2 — «Принципи та норми реадмісії осіб», складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Основні загально визнані принципи міжнародного права як базис реадмісії осіб»* розкрито результати проведеного аналізу застосовності до міжнародно-правових відносин у сфері реадмісії осіб універсальних принципів міжнародного права, закріплених у Статуті ООН, Декларації про принципи міжнародного права 1970 року, а також Заключному акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 року.

Доведено, що до зазначених міжнародно-правових відносин можуть бути застосовані всі основні загально визнані принципи міжнародного права. Також відзначено, що закріплення визнаних цивілізованими націями загальних принципів права в міжнародних договорах про реадмісію осіб підтверджує цивілізаційну природу їх юридично обов'язкової сили, які в такий спосіб врегульовують міжнародні відносини у сфері приймання-передавання і транзитного перевезення нелегальних мігрантів.

Підрозділ 2.2 «Спеціальні принципи реадмісії осіб» присвячений дослідженню галузевих та інститутивних принципів, притаманних для реадмісії осіб як міжнародно-правового інституту. Надано авторське визначення й охарактеризовано

основні принципи міжнародного міграційного права, а також визначено спеціальні принципи міжнародно-правового інституту реадмісії осіб.

Наголошено, що встановлення цих спеціальних принципів має безумовну практичну значимість як для тлумачення норм міжнародних договорів про реадмісію осіб, так і для взаємодії компетентних органів держав під час розгляду та виконання ними запитів про реадмісію. Зазначене обумовлено наявністю усталеного зв'язку між спеціальними принципами реадмісії осіб і підставами для відмови у реадмісії, оскільки недотримання визначених принципів робить неможливим приймання-передавання чи транзитне перевезення осіб.

У підрозділі 2.3 «Міжнародне договірне регулювання реадмісії осіб» досліджено норми міжнародного права, що визначають матеріальні та процесуальні підстави існування інституту реадмісії осіб.

Визначено, що міжнародне правове регулювання реадмісії осіб становлять міжнародні угоди та імплементаційні (виконавчі) протоколи, укладені на двосторонньому рівні, а також розкрито структуру та значення кожного з її елементів цих нормативно-правових актів.

Аргументовано необхідність опрацювання універсального договору про реадмісію осіб як правової форми розвитку співробітництва держав у сфері приймання-передавання і транзитного перевезення нелегальних мігрантів, приєднавшись до якого держави, у разі необхідності, матимуть право укласти двосторонні імплементаційні (виконавчі) протоколи для деталізації особливостей застосування договору.

Підрозділ 2.4 «Законодавство України у сфері забезпечення реадмісії осіб» присвячений характеристиці системи законодавства України у сфері забезпечення реадмісії осіб, до якої віднесено: 1) Конституцію України; 2) міжнародні угоди України про реадмісію осіб; 3) Кодекс адміністративного судочинства України; 4) Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»; 5) укази Президента України; 6) постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України; 7) накази Міністерства внутрішніх справ України.

Перспективним кодифікованим нормативно-правовим актом, що визначатиме основні засади міграційної політики України, а також інші питання у сфері міграції, включаючи реадмісію осіб, визнано Міграційний кодекс України, опрацювання якого є стратегічною метою Української держави.

Розділ 3 — «Учасники міжнародних правовідносин у сфері реадмісії осіб», складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Суб'єкти й об'єкти реадмісії осіб» піддано аналізу суб'єктів міжнародних правовідносин у сфері реадмісії осіб, їх правоздатність, а також об'єкт цих правовідносин та його зміст.

Визначено, що об'єктом міжнародних правовідносин у сфері реадмісії осіб є суспільні відносини, які охоплюють собою особливий напрям міждержавних відносин, що виникають з приводу повернення або транзитного перевезення осіб (громадян держав, іноземців чи осіб без громадянства), які нелегально прибули,

перебувають або проживають на території держави, а також проявляються в практичній діяльності (позиції) уповноважених державами інституцій у цій сфері. Суб'єктами ж цих правовідносин виступають виключно держави, правоздатність яких визначається міжнародними договорами про реадмісію осіб.

Підрозділ 3.2 «Спільні комітети з питань реадмісії» піддано аналізу значення для міжнародного співробітництва різних інституційних утворень, особливо таких як міжнародні комісії та комітети, що відіграють важливу роль у різних сферах міждержавної співпраці.

Визначено, що правовий статус Спільних комітетів з питань реадмісії, закріплений у різних договорах, показав, що такі інституційні утворення схожі з істинними міжнародними організаціями, близькі до них, володіють їх ознаками, однак окремі з цих ознак недостатньо повно виражені. Цим комітетам властиві постійність і регулярність роботи, як правило, вони мають сталий та лімітований склад учасників, а також наділені особливим статусом і повноваженнями, що визначаються в договорах та регламентах їх діяльності. Проте з договорів про реадмісію осіб не випливає чіткого наміру держав наділяти Спільні комітети з питань реадмісії статусу міжнародної організації чи органу, наділення їх імунітетами чи пільгами.

З урахуванням досліджуваних особливостей запропоноване авторське поняття «Спільний комітет з питань реадмісії».

У *підрозділі 3.3 «Діяльність Комісії міжнародного права ООН щодо міжнародно-правового регулювання реадмісії осіб»* проаналізовано діяльність допоміжного органу Генеральної Асамблеї ООН — Комісії міжнародного права, яка приділила певну увагу проблемі вислання, зокрема реадмісії осіб, розробивши відповідні статті з цієї проблеми, а також напрацювавши стандартні положення, що забезпечують найповніше дотримання прав і свобод людини, для їх включення в майбутні угоди про реадмісію осіб.

Підтверджено, що Комісія міжнародного права визначила процедуру реадмісії осіб як пріоритетну над іншими видами вислання, а також гуманнішим і перспективнішим інститутом міжнародного міграційного права.

Підрозділ 3.4 «Роль Міжнародної організації з міграції у забезпеченні управлінням реадмісією осіб» присвячений дослідженню внеску і значенню Міжнародної організації з міграції в досліджуваній сфері.

Визначено, що Міжнародна організація з міграції в процесі виконання визначених їй мандатом завдань бере активну участь в організації та реалізації різноманітних проєктів, зокрема пілотних, що присвячені сприянню ефективному виконанню урядами різних держав договорів про реадмісію осіб. Цим створюються умови, за яких органи державної влади реалізують і розвивають надані можливості в подальшій своїй роботі. Самі ж проєкти є тою платформою, за допомогою якої держави обмінюються напрацьованим досвідом у згаданій сфері.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** представлено підсумки, обґрунтовано та узагальнено наукові результати, одержані в процесі дослідження, а також надано рекомендації щодо їх використання, які містяться в таких положеннях:

1. Витоки міжнародно-правового регулювання реадмісії осіб сягають X століття і пов'язані з укладанням від імені руського народу великими князями руськими Олегом (911 р.) та Ігорем (945 р.) з візантійськими імператорами Леоном (Олександром, Костянтином) та, відповідно, Романом (Костянтином і Стефаном) міждержавних русько-візантійських договорів. Саме вони були одними з найперших відомих міжнародних угод, що встановлювали обов'язок Русі передавати іноземців (полонених християн) до Візантії.

2. Реадмісія осіб — процедура повернення або транзитного перевезення однією державою та приймання або надання дозволу на транзит іншою державою на підставах і в порядку, встановлених міжнародними угодами про реадмісію (приймання-передавання) осіб, укладених між цими державами, осіб (громадян приймаючої держави, іноземців чи осіб без громадянства), які відповідно до законодавства держави-передавача нелегально прибули, перебувають або проживають на її території.

Проте реадмісію осіб не слід розглядати як інструмент чи механізм протидії чи боротьби з нелегальною міграцією, а як внутрішньодержавний регулятор міграційних процесів. За наявності укладеної державою відповідної угоди реадмісія осіб дає змогу найгуманнішим способом без тривалого утримання в місцях несвободи повертати іноземців чи осіб без громадянства до держави їхнього громадянства чи попереднього перебування.

3. Міжнародно-правовий інститут реадмісії осіб є самостійним інститутом у системі міжнародного права, частиною комплексної галузі міжнародного міграційного права; являє собою відокремлену сукупність принципів і норм, створених державами та іншими суб'єктами міжнародного права, покликаних регулювати міжнародні відносини у сфері приймання-передавання або транзитного перевезення нелегальних мігрантів.

Цьому інституту притаманний інтелектуально-вольовий зміст (фактична й юридична однорідність і наявність специфічної загальної групи понять) та самостійний вплив на однорідну групу міжнародних відносин, що ним регулюються, за допомогою специфічного інститутивного методу регулювання. До його структури входять норми інших базових галузей міжнародного права, таких як міжнародне право захисту прав людини, міжнародне інформаційне право, право міжнародних договорів тощо, а також норми інших вторинних для неї галузей внутрішньодержавного права (адміністративного, конституційного, інформаційного тощо), що стосуються приймання-передавання або транзитного перевезення осіб, які відповідно до законодавства держави-передавача (транзитера) нелегально прибули або перебувають на її території.

4. Міжнародно-правові відносини у сфері реадмісії засновані та відповідають загально визнаним принципам міжнародного права, що закріплені в Статуті ООН, Декларації про принципи міжнародного права 1970 року, а також Заключному акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 року.

До спеціальних міжнародно-правових принципів інституту реадмісії осіб слід віднести: принцип організованого та безпечного повернення нелегальних мігрантів; принцип обмеженої формальності; принцип визначеності строків давності; принцип доказового підтвердження неправомірного прибуття чи перебування на території запитуючої держави; принцип прибуття іноземців чи осіб без громадянства із запитуваної держави або громадянства (підданства) цієї держави.

Проте існує усталений зв'язок між спеціальними принципами реадмісії осіб і підставами для відмови в реадмісії, оскільки недотримання визначених принципів робить її неможливою.

5. Міжнародне правове регулювання реадмісії осіб становлять міжнародні угоди та імплементаційні (виконавчі) протоколи, укладені на двосторонньому рівні. Більшість чинних на сьогодні угод про реадмісію осіб є типовими та мають схожу внутрішню структуру, що чітко визначає напрями регулювання міждержавних правовідносин.

6. До системи законодавства України у сфері забезпечення реадмісії осіб слід віднести: 1) Конституцію України; 2) міжнародні угоди України про реадмісію осіб; 3) Кодекс адміністративного судочинства України; 4) Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»; 5) укази Президента України; 6) постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України; 7) накази Міністерства внутрішніх справ України.

7. Об'єктом міжнародних правовідносин у сфері реадмісії осіб є суспільні відносини, які охоплюють особливий напрям міждержавних відносин, що виникають з приводу повернення або транзитного перевезення осіб (громадян держав, іноземців чи осіб без громадянства), які нелегально прибули, перебувають або проживають на території держави, а також проявляються в практичній діяльності (позиції) уповноважених державами інституцій у цій сфері. Суб'єктами ж цих правовідносин виступають виключно держави, правоздатність яких визначається міжнародними договорами про реадмісію осіб.

Значний внесок у забезпечення управління реадмісією осіб також роблять:

- Спільні комітети з питань реадмісії — міжнародні параорганізації, що утворюються як прояви інституційного договірної механізму міжнародної співпраці держав у сфері реадмісії осіб, що є вторинними суб'єктами міжнародного права і займають проміжне місце між традиційними міжнародними міждержавними організаціями та дипломатичними конференціями;

- Комісія міжнародного права — допоміжний орган Генеральної Асамблеї ООН, що розробив відповідні статті з проблем вислання, зокрема реадмісії осіб, а також напрацював стандартні положення, що забезпечують найповніше дотримання прав і свобод людини, для їх включення в майбутні угоди про реадмісію осіб;

– Міжнародна організація з міграції, що, реалізуючи відповідні проєкти, створює умови, за яких органи державної влади реалізують і розвивають надані можливості в подальшій своїй роботі у сфері реадмісії.

8. З огляду на типовість більшості чинних на сьогодні угод про реадмісію осіб та схожість їх внутрішньої структури перспективним є опрацювання універсального договору про реадмісію осіб як правової форми розвитку співробітництва держав у сфері приймання-передавання і транзитного перевезення нелегальних мігрантів. Приєднавшись до такого договору, у разі необхідності, держави матимуть право укладати двосторонні імплементаційні протоколи для деталізації особливостей застосування договору.

Крім того, на внутрішньодержавному рівні перспективним є ухвалення єдиного кодифікованого нормативно-правового акта Міграційного кодексу України, що визначатиме основні засади міграційної політики України, а також інші питання у сфері міграції, включаючи реадмісію осіб.

Водночас потребує внесення змін і доповнень Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», а саме:

1) статтю 29 доповнити частиною четвертою такого змісту:

«4. З метою ухвалення рішення про примусове видворення або затримання іноземців та осіб без громадянства, приймання яких на територію України здійснено відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію, службові особи органів охорони державного кордону або центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, його територіальних органів і підрозділів, здійснюють супровід таких іноземців та осіб без громадянства до суду. Супровід іноземців та осіб без громадянства також здійснюється з метою виконання рішення про їхню реадмісію»;

2) в абзаці першому частини першої статті 30 слова «у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України» замінити словами «під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України або прийняті відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію», а після слів «виконання такого рішення» доповнити словами «а також у разі, коли вона прийнята відповідно до міжнародного договору України про реадмісію».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Олійник С. М. Виникнення та становлення реадмісії осіб як міжнародно-правового інституту. *Держава і право: зб. наук. праць. Юрид. і політ. науки.* 2014. Вип. 65. С. 272–278.

2. Олійник С. М. Поняття й сутність реадмісії осіб. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Серія: Юридичні науки. 2014. Вип. 6-2. Т. 4. С. 144–147.

3. Олійник С. М. Спільний комітет з питань реадмісії як міжнародна параорганізація. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 6. С. 106–112.

4. Олійник С. М. Поняття міжнародно-правового інституту реадмісії осіб. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 2. С. 58–61.

5. Олійник С. М. Інститут реадмісії осіб у системі міжнародного права. *Альманах міжнародного права*. 2016. № 11. С. 83–91.

6. Олійник С. М. Міжнародно-правові принципи реадмісії осіб. *Український часопис міжнародного права*. 2017. № 1. С. 80–87.

7. Олійник С. М. Основні загально визнані принципи міжнародного права як базис реадмісії осіб. *Юридична наука*. 2017. № 2 (68). С. 4–15.

8. Олійник С. Це страшне слово «реадмісія»... *Вісник прокуратури*. 2017. № 2. С. 73–76.

9. Олійник С. Діяльність Комісії міжнародного права ООН щодо міжнародно-правового регулювання реадмісії осіб. *Публічне право*. 2018. № 4 (32). С. 117–122.

10. Олійник С. М. Правове регулювання реадмісії осіб в Україні. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Юрид. науки. 2019. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2019_3_13.

Стаття в зарубіжному науковому фаховому виданні

11. Олейник С. Н. Роль Международной организации по миграции в обеспечении управления реадмиссией лиц. *Журнал международного права и международных отношений* (Мінськ, Білорусь). 2016. № 1–2. С. 24–29.

Матеріали конференцій (симпозіумів)

12. Олійник С. М. Рeadмісія осіб як міжнародно-правовий інститут. *Міжнародне право: de lege praeterita, instante, futura*: матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 21 листопада 2014 р.). Ред. Т. О. Анцупова; упоряд. С. К. Бурма. Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 2014. С. 58–61.

13. Олійник С. М. Рeadмісія осіб на шляху до євроінтеграції. *IX наукові читання, присвячені пам'яті В.М. Корецького*: зб. наук. праць. НАН України, Київський університет права, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; редкол.: Ю. С. Шемшученко, Ю. Л. Бошицький та ін. Л.: ТОВ «ЗУКЦ», 2016. С. 137–140.

14. Олійник С. М. Рeadмісія нелегальних мігрантів як регулятор внутрішньодержавних міграційних процесів. *Протидія незаконній міграції та торгівлі людьми*: матер. Міжнар. наук.-практ. симпоз. (Івано-Франківськ, 11–12 березня 2016 р.). Упоряд.: П. В. Мельник, О. В. Острогляд, М. Й. Гаврецька. І.-Фр.: СЕІ Соопер. Fund, 2016. С. 110–112.

15. Олійник С. М. Правозахисне значення інституту реадмісії осіб. *Міжнародне право: de lege praeterita, instante, futura*: матер. VII Міжнар. наук.-

практ. конф. (Одеса, 8 грудня 2017 р.). Редкол.: А. Ф. Крижановський, Х. М. Бехруз та ін. О.: Міжнародний гуманітарний університет, 2017. С. 92–94.

АНОТАЦІЯ

Олійник С. М. Міжнародно-правове регулювання реадмісії осіб. — На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 «Міжнародне право». — Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ, 2020.

Дисертація є комплексним монографічним дослідженням, що присвячене проблемам становлення та розвитку міжнародно-правового інституту реадмісії осіб у доктрині та практиці міжнародного права.

У роботі вперше проаналізовані витoki та сучасний стан суспільних відносин, що стосуються приймання-передавання нелегальних мігрантів з однієї держави до іншої. Установлено, що одними з найперших відомих міжнародних договорів, що включали в себе праобраз сучасних положень щодо реадмісії осіб, були міждержавні русько-візантійські договори 911 та 945 років.

Окреслено, що міжнародно-правовий інститут реадмісії осіб є самостійним інститутом у системі міжнародного права, частиною галузі міжнародного міграційного права. Дослідженням визначено, що цей інститут становить собою відокремлену сукупність принципів і норм, створених державами як суб'єктами міжнародного права, покликаних регулювати міжнародні відносини у сфері приймання-передавання або транзитного перевезення нелегальних мігрантів. Йому притаманні інтелектуально-вольовий зміст (фактична та юридична однорідність і наявність специфічної загальної групи понять) та самостійний вплив на однорідну групу міжнародних відносин, що ним регулюються, за допомогою специфічного інститутивного методу регулювання.

Значну увагу приділено відповідності досліджуваного інституту загальновизнаним принципам міжнародного права та визначено, що спеціальними міжнародно-правовими принципами інституту реадмісії осіб є: організоване та безпечне повернення нелегальних мігрантів; обмеження формальностей; визначеність строків давності; доказове підтвердження неправомірного прибуття чи перебування на території запитуючої держави; прибуття іноземців чи осіб без громадянства із запитуваної держави або громадянства (підданства) цієї держави.

У роботі вдосконалено розуміння принципів міжнародного міграційного права та запропоновано під ними розуміти — визнані міжнародною спільнотою імперативні основоположні міграційно-правові засади, що в найконцентрованішому вигляді закріплені в статутних документах і деклараціях міжнародних організацій (передусім ООН та МОМ), та є обов'язковими для дотримання усіма державами — членами цих організацій і гарантовані міжнародними правовими засобами, а також визначають вектор розвитку норм міжнародного міграційного права та впливають на національні системи міграційного права й законодавства.

Окрім держав, значний внесок у забезпечення управління реадмісією осіб також роблять Спільні комітети з питань реадмісії, Комісія міжнародного права та Міжнародна організація з міграції, характеристику діяльності яких піддано в дисертаційному дослідженні.

З огляду на поняття і зміст інституту реадмісії осіб під об'єктом міжнародних правовідносин у цій сфері запропоновано розуміти суспільні відносини, які охоплюють особливий напрям міждержавних відносин, що виникають з приводу повернення або транзитного перевезення осіб (громадян держав, іноземців чи осіб без громадянства), які нелегально прибули, перебувають або проживають на території держави, а також проявляються в практичній діяльності (позиції) уповноважених державами інституцій у зазначеній сфері.

Дослідженням встановлено, що юридичний зміст міжнародних правовідносин у сфері реадмісії осіб становлять, зокрема: право звернутися із запитом про реадмісію і передати до іншої держави осіб, які підлягають реадмісії, та обов'язок прийняти на свою територію з іншої держави таких осіб; право звернутися із запитом про транзит і здійснити транзитне перевезення територією іншої держави осіб, реадмісію яких погоджено, й обов'язок доведення відповідності особи умовам реадмісії, визначеним у відповідному договорі; право іншої держави відмовити в здійсненні реадмісії на її територію особи, яка не відповідатиме визначеним угодою умовам, а також обов'язок прийняти зворотно помилково реадмісовану особу.

З огляду на типовість більшості чинних на сьогодні угод про реадмісію осіб і схожість їх внутрішньої структури як перспективу визначено опрацювання універсального договору про реадмісію осіб як правової форми розвитку співробітництва держав у сфері приймання-передавання і транзитного перевезення нелегальних мігрантів. Крім того, на внутрішньодержавному рівні важливим є ухвалення єдиного кодифікованого нормативно-правового акта Міграційного кодексу України, що визначатиме основні засади міграційної політики держави, а також інші питання у сфері міграції, включаючи реадмісію осіб.

Ключові слова: реадмісія осіб, нелегальна міграція, міжнародне співробітництво, управління міграцією.

АННОТАЦИЯ

Олейник С. Н. Международно-правовое регулирование реадмиссии лиц. — На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.11 «Международное право». — Национальный университет «Киево-Могилянская академия», Киев, 2020.

Диссертация является комплексным монографическим исследованием, посвященным проблемам становления и развития международно-правового института реадмиссии лиц в доктрине и практике международного права.

В работе впервые проанализированы истоки и современное состояние общественных отношений, касающихся приема-передачи нелегальных мигрантов из

одного государства в другое. Установлено, что одними из первых известных международных договоров, включающих в себя прообраз современных положений о реадмиссии лиц, были межгосударственные русско-византийские договоры 911 и 945 годов.

Определено, что международно-правовой институт реадмиссии лиц является самостоятельным институтом в системе международного права, частью отрасли международного миграционного права. Исследованием установлено, что этот институт представляет собой обособленную совокупность принципов и норм, созданных государствами как субъектами международного права, призванных регулировать международные отношения в сфере приема-передачи или транзитной перевозки нелегальных мигрантов. Ему присущи интеллектуально-волевое содержание (фактическая и юридическая однородность и наличие специфической общей группы понятий) и самостоятельное влияние на однородную группу международных отношений, регулируемых им с помощью специфического институтивного метода регулирования.

Значительное внимание уделено соответствию исследуемого института общепризнанным принципам международного права. Определено, что специальными международно-правовыми принципами института реадмиссии лиц являются: организованное и безопасное возвращение нелегальных мигрантов; ограничение формальностей; определенность сроков давности; доказательное подтверждение неправомерного прибытия или пребывания на территории государства; прибытия иностранцев или лиц без гражданства с запрашиваемого государства или гражданства (подданства) этого государства.

В работе усовершенствовано понимание принципов международного миграционного права и предложено под ними понимать — признанные международным сообществом императивные основополагающие миграционно-правовые основы, которые в наиболее концентрированном виде закреплены в уставных документах и декларациях международных организаций (прежде всего ООН и МОМ) и являются обязательными для соблюдения всеми государствами — членами этих организаций и гарантированные международными правовыми средствами, а также определяют вектор развития норм международного миграционного права и влияет на национальные системы миграционного права и законодательства.

Кроме государств, значительный вклад в обеспечение управления реадмиссии лиц также вносят Совместные комитеты по вопросам реадмиссии, Комиссия международного права ООН и Международная организация по миграции, характеристику деятельности которых осуществлено в диссертационном исследовании.

Учитывая понятие и содержание института реадмиссии лиц под объектом международных правоотношений в этой сфере, предложено понимать общественные отношения, которые охватывают собой особое направление межгосударственных отношений, возникающих по поводу возвращения или

транзитной перевозки лиц (граждан государств, иностранцев или лиц без гражданства), которые нелегально прибыли, находятся или проживают на территории государства, а также проявляются в практической деятельности (позиции) уполномоченных государствами институций в указанной сфере.

Исследованием установлено, что юридическое содержание международных правоотношений в сфере реадмиссии лиц составляют, в частности: право обратиться с запросом о реадмиссии и передать в другое государство лиц, подлежащих реадмиссии, и обязанность принять на свою территорию из другого государства таких лиц; право обратиться с запросом о транзите и осуществить транзит по территории другого государства лиц, реадмиссия которых согласована, и обязанность доказывания соответствия лица условиям реадмиссии, определенных в соответствующем договоре; право другого государства отказать в осуществлении реадмиссии на ее территорию лица, не отвечать определенным соглашением условиям, а также обязанность принять обратно ошибочно реадмиссированное лицо.

Учитывая типичность большинства действующих на сегодня соглашений о реадмиссии и сходство их внутренней структуры, перспективной определена разработка универсального договора о реадмиссии как правовой формы развития сотрудничества государств в сфере приема-передачи и транзитной перевозки нелегальных мигрантов. Кроме того, на внутригосударственном уровне важным является принятие единого кодифицированного нормативно-правового акта — Миграционного кодекса Украины, который будет определять основные принципы миграционной политики государства, а также другие вопросы в сфере миграции, включая реадмиссию лиц.

Ключевые слова: реадмиссия лиц, нелегальная миграция, международное сотрудничество, управление миграцией.

ABSTRACT

Oliinyk S. M. International legal regulation of readmission of persons. — Manuscript.

The dissertation for obtaining of Candidate of Legal Sciences, specialty 12.00.11 "International law". — National University of "Kyiv-Mohyla Academy". — Kyiv, 2020.

The dissertation is a complex monographic research, focused on the formation and development of the international legal institute of readmission of persons issue within the doctrine and practice of international law.

The origins and current state of social relations regarding the reception and transfer of illegal migrants from one State to another are analyzed for the first time. It is established that certain of the earliest known international treaties, which included the prototype of the current provisions on readmission of persons, were the interstate Russian-Byzantine treaties of 911 and 945.

The definition of the international legal institute for readmission of persons as an independent institute in the system of the international law, a part of the international migration law is provided. The research determines that this institute constitutes a separate

set of principles and norms established by the States as subjects of the international law called to regulate international relations in the area of reception, transfer or transit transportation of illegal migrants. Its features include intellectually volitional substance (factual and legal homogeneity and the presence of a specific general group of definitions) and independent influence on a homogeneous group of international relations, regulated by this institute via a specific institutional method of regulation.

Specific focus is made upon the compliance of the examined institute with the generally recognized principles of international law. It is determined that special international legal principles of the institute of readmission of persons are: organized and safe return of illegal migrants; limitation of formalities; determination of limitation periods; proved illegal arrival or residence in the territory of the requesting State; arrival of aliens or stateless persons from the requested State or citizenship (nationality) of this State.

The research improves the understanding of principles of the international migration law and proposes to understand them as recognized by the international community imperative fundamental migration and legal grounds enshrined in the most concentrated manner in the statutory documents and declarations of international organizations (primarily, the UN and IOM), and are binding for observance by all member States of these organizations and guaranteed by international legal means. The grounds also determine a vector of provisions' development of international migration law and influence on national systems of migration law and legislation.

In addition to the States, significant contributions to insurance of the management of readmission of persons are also made by Joint Readmission Committees, International Law Commission of the United Nations General Assembly and International Organization for Migration, also being within the focus of this dissertation.

In view of the definition and substance of the institute of readmission of persons under the object of international legal relations in this field it is proposed to understand social relations, covering a special direction of interstate relations arising from the return or transit transportation of persons (citizens of States, foreigners or stateless persons) who have illegally arrived, stayed or resided in the territory of the State, and also relations that manifest themselves in the practical activity (point of view) of the institutions authorized by the States in the named field.

The research determines that legal substance of international legal relations in the field of readmission of persons is, in particular: the right to apply with a request for readmission of and to transfer persons to another State, who are subject to readmission and the obligation to receive such persons to its territory from another State; the right to apply with a request for transit and to execute transit transportation of persons through the territory of another State whose readmission was agreed and the obligation to prove the person's compliance with the conditions of readmission specified in the respective agreement; the right of another State to refuse readmission of a person who does not comply with the conditions laid down in the agreement to its territory, as well as the obligation to take back a person who was readmitted by mistake.

Considering the typicality of the majority of current agreements on readmission of persons and the similarity of their internal structures, as a perspective the elaboration of the universal agreement on readmission of persons as a legal form of development of cooperation of the States in the sphere of reception-transfer and transit transportation of illegal migrants are defined. In addition, it is important to adopt the single codified legal act that is the Migration Code of Ukraine on domestic level, which will determine basic principles of the state migration policy, as well as other issues in the field of migration, including readmission of persons.

Key words: readmission of persons, illegal migration, international cooperation, management of migration.